

Sygn. akt IV CSK 171/18

POSTANOWIENIE

Dnia 12 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner

w sprawie z wniosku W. B.
przy uczestnictwie A. S. i E. S.
o ustanowienie służebności drogi koniecznej,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 12 września 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestników postępowania
od postanowienia Sądu Okręgowego w Ł.
z dnia 19 grudnia 2017 r., sygn. akt I Ca (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
zasądza od uczestników na rzecz wnioskodawcy łącznie kwotę
360,- (trzysta sześćdziesiąt) złotych z tytułu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 19 grudnia 2017 r. Sąd Okręgowy w Ł., po rozpoznaniu apelacji wnioskodawcy W. B. od postanowienia Sądu Rejonowego w G. z dnia 20 czerwca 2017 r. oraz zażalenia wnioskodawcy od postanowienia Sądu Rejonowego w G. z dnia 10 kwietnia 2017 r. zmienił zaskarżone postanowienie w pkt 1 i 2 w ten sposób, że ustanowił służebność drogi koniecznej na nieruchomości położonej w W., gmina R., stanowiącej własność uczestników postępowania E. i A. małżonków S., szczegółowo opisanej w postanowieniu, na rzecz każdorazowego właściciela nieruchomości, także opisanej w postanowieniu, stanowiącej własność

wnioskodawcy, za jednorazowym wynagrodzeniem w kwocie 1000 złotych; oddalił zażalenie wnioskodawcy, a także rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Zmiana zaskarżonego postanowienia przez Sąd drugiej instancji dotyczyła ustanowienia drogi koniecznej z działki wnioskodawcy do jeziora, istniejącą na całej długości drogą wewnętrzną przeprowadzoną na działce, stanowiącej własność uczestników. Podstawą prawną orzeczenia został wskazany art. 145 k.c. Jak uzasadnił Sąd drugiej instancji, wskazując na orzecznictwo Sądu Najwyższego, przez odpowiedni dostęp z i do nieruchomości oznacza według powołanego przepisu dostęp, który pozwala właścicielowi korzystać z nieruchomości zgodnie z jej przeznaczeniem i właściwościami. Zaznaczył w uzasadnieniu postanowienia, że działka stanowiąca istniejącą drogę została wydzielona w momencie powstania całego kompleksu działek letniskowych i przeznaczonych na ten cel w planie zagospodarowania przestrzennego, a sam dojazd tylko do drogi głównej, a więc w zakresie, który za uzasadniony uznał Sąd pierwszej instancji, oznaczałby dla wnioskodawcy faktycznie zmniejszenie wartości całej nieruchomości władnącej, skoro byłaby ona jako działka rekreacyjna pozbawiona dostępu do jeziora. Z ustaleń faktycznych wynikało, że nieruchomość uczestników została już wcześniej obciążona na rzecz właścicieli trzech nieruchomości władnących, mających ustanowione służebności o treści odpowiadającej wnioskowi w rozpoznawanej sprawie, poprzez umowy notarialne. Stąd Sąd Okręgowy uznał, że dostrzeżony konflikt osobisty między właścicielami nieruchomości sąsiednich „nie stanowi przeszkody w ustanowieniu drogi koniecznej, jeżeli za ustanowieniem służebności przemawiają względy społeczno-gospodarcze”. Rozszerzenie zakresu służebności spowodowało zwiększenie jednorazowego wynagrodzenia należnego uczestnikom z 500 do 1000 złotych.

W skardze kasacyjnej uczestnicy postępowania zarzucili Sądowi Okręgowemu naruszenie zaskarżonym postanowieniem w zakresie w całości punktu I i III przepisów prawa materialnego, tj. art. 145 § 1, 2 i 3 w związku z art. 140 k.c. oraz art. 31 ust. 3 i art. 64 Konstytucji RP, a także zdania 3 art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności przez ich błędną wykładnię i błędne rozumienie treści tych przepisów; art. 145 § 1, 2 i 3 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie. Skarżący wniesli o uchylenie zaskarżonego

postanowienia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie po uchyleniu tego postanowienia oddalenie apelacji wnioskodawcy w całości i zasądzenie kosztów postępowania.

W odpowiedzi na skargę wnioskodawca wniósł o odmowę jej przyjęcia do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie mogła zostać przyjęta do rozpoznania ze względu na niespełnienie przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania pełnomocnik uczestników powołał się na art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., przedstawiając zagadnienie prawne, dotyczące tego, czy dopuszczalne jest ustanowienie służebności drogi koniecznej, której zakres i treść zapewnia nieruchomości władnącej dostęp do drogi publicznej i jednocześnie w zakresie niepowiązanym z powyższym zakresem, zapewnia dostęp do innych miejsc niż droga publiczna i budynki gospodarskie należące do nieruchomości władnącej, w szczególności do linii brzegowej jeziora. Ponadto wskazana została potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości i tu następuje powołanie tych samych przepisów, o których mowa w podstawie skargi, przez wyjaśnienie, czy ustanowiona sądownie służebność drogi koniecznej jest dopuszczalna także w szerszym zakresie niż wynika to z wykładni językowej (słownej, nazwanej przez skarżących literalną) art. 145 § 1 k.c.

Jednakże uzasadnienie postawionych pytań, zarówno w postaci zagadnienia prawnego, jak pytania interpretacyjnego nie wskazuje na niezbadanie w dotychczasowym orzecnictwie oraz w doktrynie powstałych wątpliwości. Trafnie skarżący podają przykłady orzeczeń Sądu Najwyższego, z których i wielu innych wynika niezasadność ustanowienia służebności drogi koniecznej, jeżeli służyć by to miało tylko wygodzie właścicieli nieruchomości władnących (ostatnio w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2017 r., II CSK 476/16, nie publ.). W rozpoznawanej sprawie nie chodzi jednak o większą wygodę w wydostaniu się z nieruchomości wnioskodawcy, tylko o możliwość dostępu do brzegu jeziora, będącego własnością publiczną przez istniejącą od 1993 r. drogę wewnętrzną, jako taką określoną w planie zagospodarowania przestrzennego wsi

leżących w Gminie R. Sąd drugiej instancji uznał zatem za prawidłowe ustanowić służebność z dostępem do drogi publicznej w prawnym rozumieniu tego słowa oraz do jeziora publicznego, będącego też swoistą drogą publiczną, czyli możliwością wydostania się z nieruchomości, tyle że z wykorzystaniem sprzętu wodnego. Zastosował przy tym kryterium interesu społeczno-gospodarczego (art. 145 § 3 k.c.), rozumianego szerzej niż społeczno-gospodarcze przeznaczenie rzeczy lub prawa, gdyż uwzględniającego interes właścicieli obu nieruchomości: władnącej i obciążonej. W okolicznościach sprawy jest to o tyle istotne, że nie potrzeba było wytyczać nowej drogi, a więc doprowadzać do ograniczenia prawa własności nieruchomości obciążonej (art. 285 w związku z art. 140 k.c.), gdyż droga wewnętrzna już istnieje i powstała za poprzedników prawnych uczestników postępowania. Skarżący znali więc stan faktyczny i prawny działki wydzielonej z ich nieruchomości na drogę dojazdową między drogą publiczną a brzegiem jeziora, znali przeznaczenie gospodarcze poszczególnych nieruchomości (działki rekreacyjne), wiedzieli o umowach ustanawiających wcześniej służebność drogi koniecznej także do jeziora odnośnie do innych nieruchomości, a w związku z tym nie doznali w stosunku do obecnego żadnego dalszego ograniczenia prawa własności, o czym piszą z powołaniem szeregu przepisów, których naruszenia miał się dopuścić Sąd drugiej instancji w zaskarżonym postanowieniu.

Na etapie przyjmowania skargi kasacyjnej do rozpoznania nie następuje rozstrzyganie samej skargi, jednak wskazane przesłanki do jej przyjęcia muszą być dowiedzione. Dotyczy to potrzeby wypowiedzania się przez Sąd Najwyższy w kwestiach prawnych, mających charakter nowości i dających przez udzielenie odpowiedzi wskazówki co do rozumienia przepisów stwarzających problemy interpretacyjne. Nie mogą one stanowić odpowiedzi na jednostkowe stany faktyczne, których rozstrzygnięcie należy do sądów w toku instancji, jak to miało miejsce w przypadku niniejszej sprawy. Jak wyjaśnia się w bardzo obszernym orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego odnoszącym się do sądowego ustanawiania drogi koniecznej każdy przypadek zgłaszania wniosku wymaga indywidualnego rozpatrzenia, a poza tym rozpatrzenia sprawy zgodnie ze zdrowym rozsądkiem. Wśród wielu, wymownym pod tym względem przykładem jest niedawne postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2018 r. w sprawie

III CSK 25/18, w którym stwierdza się, że „otwartość” art. 145 k.c. i odwołanie się w nim do klauzul generalnych nie pozwala na ustanowienie jakiegoś jednolitego standardu ustanowienia służebności drogi koniecznej; zawsze zależy to od wielu okoliczności przedmiotowych i podmiotowych.

W uzasadnieniu przytoczonego postanowienia podkreśla się kolejny raz, że w orzecznictwie i doktrynie wielokrotnie podnoszono, iż ze względu na nadzwyczajny i publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej przyczyną uzasadniającą przyjęcie jej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy muszą mieć walor uniwersalny, czysto jurydyczny, oderwany od konkretnej sprawy w tym sensie, że oddzielony od dokonywanych w sprawie ustaleń i oceny dowodów (podobnie w postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08, „Izba Cywilna” 2009, nr 4, s. 47 oraz z dnia 11 listopada 2014 r., V CSK 66/14, nie publ.).

W sytuacji braku przekonujących argumentów w uzasadnieniu wniosku odnośnie do potrzeby przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. w sytuacji dokonanych ustaleń faktycznych, należało na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzec jak w postanowieniu. O kosztach postępowania rozstrzygnięto na podstawie art. 520 § 2 w związku z art. 391 § 1, art. 13 § 2 i art. 398²¹ k.p.c.

jw